

Mivel Soós Kristóf az *Olaz leánról* c. éneket már említi „Postilla”-gyűjteményében, arra gondolhatunk, hogy ez eléggé ismert dal lehetett. Sajnos a címénél itt sem árul el többet róla, de annyi bizonyos, hogy az úndok, rút, fajtalan jelző kevéssé teszi valószínűvé a fennkölt stílust. Ezeket a „lator zaygásokat” a táncsal együtt (egér tánc, sövény tánc) elítéli a szerző, akárcsak korábban Bornemisza Péter.⁹

4. „Gonoszul léssen ismeg azoknakis dolgok, kik vndok és szemérmetlen énekeckel, az buiálkodásnak fel indítására ének, és egyebeknek botránkozásáual azokban gyönyörködnek. Látom, hogy az Isten igeie hirdetése által ez féjléktől magokat el nem szoktattíák az latrok, de hüdyed hogy elő rantia Isten az ő vesszőiét az Törököt, Tatárt auagy egyéb idegen nemzetsegeket, kiknek rettenetes kénzások alat, tömlőczözések alat, az virág ének helyet, sok iayial való siralmas nótát kezdez dudolni. . .”¹⁰
[Margón] „Virág ének helyet sirni kezdez”

Az erkölcsstanító Soós Kristóf a szövegben a virágénekek vidám hangulatát emeli ki azzal, hogy vele szembeállítja a „sok iayial való siralmas nótát”, de talán akkor is a jókedvet hangsúlyozza ezekben az énekekben, mikor a táncsal együtt inti meg az efféle szórakozást kedvelőket.

Jóllehet Sóvári Soós Kristóf virágénekekről írt soraiban nem szabad a XVI. századra általánosan jellemző felfogást keresnünk erről a műfajról, hiszen erkölcsjavító szándékból kerültek a szerző kötetébe, mégis figyelembe kell vennünk ezeket az adalékokat, mert finomíthatják az e témakörrel foglalkozók nyugvópontja még ma sem került vitáját.

Hübert Ildikó

Ki robbantotta ki a magyar hegeli pört?

Hegel és filozófiája körül az előcsatározások már néhány évvel a tulajdonképpeni hegeli pör megindulása (1828) előtt elkezdődtek hazánkban, majdnem egyidőben a németországi Hegel-viták indulásával. Hazájában, röviddel a mester halála után (1831) már megindultak a harcok Hegel filozófiájának értelmezése és jelentősége tekintetében, s hamarosan a legellentétebb eredményekre vezettek a jobboldali és baloldali gondolatirányok között.

Pukánszky Béla *A magyar Hegel-vita* című tanulmányában (Minerva 1922. 316-340.) még úgy látja, hogy bár ez „a harc nálunk a németországihoz viszonyítva méreteiben sokkal kisebb, eszközeiben primitívebb volt, de végeredményben ugyanazon vitás pontok körül folyt” (317.), mint Németország-

⁷ APOR Péter: *Metamorphosis Transylvaniae*, Bp. 1972. 20. „Az egerestánc ilyen volt: egy sorjában állott kilenc vagy tíz férfi, kivált ifjú legény, ellenben más sorban még annyi leány, közöttük olyan spatium volt, egy pár táncoló tágasan eljárhatott; egyik legény elvitte az más sorban álló egyik leányt, vagy kétszer táncsal megkerülte mind közben, mind kívül az két sorban állókat, azután elbocsátotta kezít a leánynak, külön kezdettek táncolni, de csak abban a lineában; akkor kezdették mondani: macska fogd el az egeret; ha jól tanolt leány volt, úgy elfárasztotta az legényt, míg minden egyet-mása a testitől megizzadott, mert elől az leány, utána az legény úgy kerülték kívül-belől az két sorban állókat, mikor az legény szemben érkezett az leánnyal, s meg akarta fogni az kezít, az leány akkor visszafordult. . .”

⁸ Dr. LUGOSSY Emma: 77 leánytánc, Bp. 1952.36. „Leányok tavaszi játéka. A falu utcáin játszásk Körülbelül 8–8 leányka egymással szemben két sorban feláll az úton keresztbe, hogy átérjék az utcát. A dal végeztével az egyes sor kézfogással összefogózza, járó vagy futó lépéssel bujást kezd a második sor föltartott karjai alatt (fonás, *sövényfonás*) és újra kihúzzák a sort eredeti helyükön, és a második sor máris bujásba kezd az első sor feltartott karjai alatt.”

⁹ BORNEMISZA Péter: *Ördögi kísértetek*, Bp. 1955.210. „Ektelen tanzoc: Ki barat tanzot kezd, ki tapogatos tanzot Es azba mind fület, szaiat, orrat, mellyet, czeczet, mint talpig el tapogattya, Es vgy izgattya az Sathan soc fele fértelmessegre. Az vtan *söuen tanzot*, Es olly tanzot, hogy az laboc között által vetic az kezeket. . .”

¹⁰ SÓVÁRI SOÓS Kristóf: i.m. 4.,902.

ban. Ez a megállapítás első felében helyes, a másodikban inkább általánosítás. Maga Pukánszky változtatott ezen tíz évvel később írt *Hegel és magyar közönsége* című tanulmányában (Minerva 1932. XI. füzet, 1–21.): „Ami a magyar Hegel-vitában igazán új és szellemi életünkben máig is szinte példa nélkül áll, ez az a körülmény, hogy a filozófia szakszerű művelői tudományuk egyik legbensőbb ügyével a nagy nyilvánosság elé lépnek, a nemzet közvéleményétől várnak támogatást álláspontjuk diadalra juttatására” (10.). „A vita révén a filozófia a laikus ember számára is szellemi életünk szerves részévé, a filozófiai kérdésekkel való foglalkozás kultúránknak a külföld felé is lényeges jegyévé vált” (11.).

Ez azonban csak az egyik megkülönböztető vonás, a másik ennél is jelentősebb. Míg Németországban a hangsúly kimondottan ideológiai kérdésekre esett: nem vezet-e Hegel filozófiája ateizmusra vagy legalább is panteizmusra, illetőleg ellensége-e Hegel filozófiája a vallásnak, vagy jól megfér azzal, addig nálunk a vita sajátos színezetet kapott. A főkérdés az volt: alkalmas-e arra Hegel filozófiája, hogy alapja legyen a kibontakozó, önálló magyar filozófiának.

Fiatallistáinknak, akik németországi tanulmányútjukon kerültek a mester bükkörébe, az volt az álláspontjuk, hogy az emberi szellem fokozatos fejlődése nyomán Hegel filozófiájával érte el a viszonylagos tetőpontot. Legvilágosabban Terray Károly fogalmazta ezt meg Berlinből, 1842. jún. 15-én pártfogójához, Szontagh Gusztávhoz írt levelében. „Nálunk sokan azt gondolják, hogyha bölcsészkedni akarunk, vagy elől kell kezdeni a bölcsészetet, vagy legalább Rousseau és Kant korára menni vissza; én azon meggyőződéssel jöttem ki, hogy nekünk önálló magyar bölcsészetet kell ugyan alapítanunk, de hogy ezt tehesük, a tudomány jelen álláspontjára kell emelkednünk, s csak akkor kezdhetjük önállólag pályánkat” (Ath. 1842. II. 25.). A „tudomány jelen álláspontja” Terraynál természetesen a hegeli filozófiát jelentette.

Terray elgondolását később, a politikai életből vett példával is igyekezett igazolni *Methaphysikai előzmények* című munkájában (1844). „Midőn nemrégiben a politikai hírlapokban arról volt szó, menjünk-e előbb a rossz, jobb és javított utak minden stádiumán keresztül s csak ha mindenütt jó utaink lesznek, fogjunk a vaspályákhoz, vagy ne többszörözzük költségeinket, egyszerre ragadjuk meg azt, ami aránylag legtökéletesebb, tehát azonnal építsünk vaspályákat, Kossuth természetesen ez utóbbit javasla” (166). Az analógia kézenfekvő: ő és társai a filozófiában is ezt a Kossuth-féle megoldást óhajtották; a magyar filozófia, ha haladni akar, annak a rendszeréből kell kiindulnia, aki a legtisztultabb nézeteket vallja.

De az ellentábor éppen azt nem akarta elfogadni, hogy Hegel filozófiája valóban a legmagasabbrendű és számunkra is a legmegfelelőbb filozófia lehetne. Szerintük Hegel „egyiptomi sötétségű” filozófiája egyáltalán nem alkalmas arra, már csak homályossága és érthetlensége miatt sem, hogy reá olyan most alakuló filozófiát építhessünk, amilyen a józan gondolkodású magyar népnek való. Ki is használta ezt a gondolatot Szontagh, mint legfőbb érvet a hegeli filozófia ellen. „Kezdő literatúrában nem szólhatunk úgy, mint annak tetőpontján” – írja egyik bírálatában Wurga ellen (Figy. 1837. II. 102.). Így jut el aztán Szontagh a közvélemény által is támogatva Propylaeumban arra a megállapításra, hogy „a német egyoldalú, üres racionalismus az épen, mely. . . az önálló philosophálásnak s a magyar philosophia föllükkerkedhetésének legnagyobb akadályá” (281).

A viták kisebb-nagyobb megszakítással több mint három évtizeden át tartottak: 1833-ban kezdődtek, s Erdélyi János halálával fejeződtek be 1868-ban. Három szakaszt különböztethetünk meg: az előcsatározások ideje 1833-tól 1838-ig; maga a hegeli pör 1838-tól 1844-ig; végül a pör újra felvétele s a hegelisták javára fordítása Erdélyi János által 1854-től kezdődően. Ha a hegeli pör a hegelisták teljes levertetését, az újrafelvétel végső diadalukat eredményezte.

A viták első szakasza két különálló fronton zajlott: a hegelista Tarczy Pápán működött, a Tiszántúlon Vecsey indította meg támadását a hegelizmus ellen, amely aztán a hegeli pörre vezetett. Tarczy vitáinak közvetlen kapcsolata nem volt a hegeli pör kirobbantásával, mint ezt Erdélyi János gondolta.

Tarczy Lajos a hegeli filozófia fellegrárában, a berlini egyetemen tanult (1832–33), s annyira Hegel hatása alá került, hogy 1833. aug. 16-án, amikor tanszékét Pápán elfoglalta, „Hegel nézete szerint készíté” el „közönséges tanításaira” filozófiai stúdiumát. Ez akkor mindenképp merész vállalkozásnak számított, s nehezen emészthető anyagnak is bizonyult ez a fiatal tógátusok számára. E nehézségekhez járult hazai teológus körökben Hegel filozófiájának rossz hírneve is. Így aztán a püspök, Tóth Ferenc, már 1835. dec. 10-én igazolásra szólította fel Tarczyt nemcsak a tanításban mutatkozó nehézségek,

hanem Hegel filozófiájának „négy rendbeli recenziója” miatt is, melyek szerint a hegeli filozófia pantheizmusra, a lélek halhatatlanságának tagadására és szkepticizmusra vezet. Bár a püspök Tarczy 1835. dec 24-én kelt válaszát tudomásul vette, az ügy nem zárult le. A Tud. Gyűjt. 1836. VIII. füzetében ugyanis N. J. jelzéssel Tarczy stúdiuma rosszakaratú bírálathoz részesült. A szerző, Tarczy riválisa, Németh József lelkész volt, aki Mándi Márton István halála után Tarczy külföldről való hazatéréseig Pápán a filozófia tanítását másfél évig ellátta. Hogy Tarczy ekkor már, vagy ekkor még mennyire nyeregben érezte magát, az is mutatja, hogy még abban az évben, a Tud. Gyűjt. VI. füzetében fölényesen verte vissza a névtelenségbe burkolózó bíráló támadását. Ezzel voltaképp le is zárult a Hegel körül folyó első hazai vita, csakhogy Tarczy nem sokáig élvezhette diadalát, mert az 1838-ban kirobbant hegeli pör hatására, az egyházi közvélemény nyomására 1839. áprilisában kénytelen volt professzori állásáról lemondani, átvéven a nyugodtabb matematikai és természettudományi tanszéket. A tulajdonképpeni hegeli pörben nem is nyilatkozott, részt sem vett benne. Ezt azért is szükséges hangsúlyozni, mert Pukánszky Béla Tarczy Lajost úgy említi, mint aki Warga, Taubner és Szeremlei mellett maga is részt vett „a harmincas évek vége felé nálunk Hegel rendszere körül folyt” ún. „hegeli pörben” (*Hegel és magyar közönsége*, 10.).

Annál többször szólt már, a hegeli pört megelőzően is Hegel rendszere ellen Vecsey József debreceni lelkész, majd 1836-tól ugyanott a filozófia professzora. Ő a göttingeni egyetemen töltött egy évet (1828–29), ahol akkor még a kanti filozófia volt uralkodó. Első, *A philosophusi rendszerek* című cikkében (Tud. Gyűjt. 1833. XI. füzet) még nem tulajdonított komolyabb jelentőséget a hegeli rendszernek, s csak felszínesen emlékezett meg róla, de harmadik, *Az élet és annak okfeje* című írásában (Tud. Gyűjt. 1834. IX. füzet) már kemény kritikával illette Hegelt, „a tudományosságot s más elmét az érthetlenségben tartó újabb, s főképen ifjú német böltselkedők bálványját” (59.). *A mindenistenítés története* – így magyarosítja a panteizmust – című értekezését is felhasználta arra (Tud. Gyűjt. 1836. II. füzet), hogy támadja Hegelt, aki ugyan „a mindenistenítést el nem ismeri állításában, mindazonáltal olly szembe ötlő az, hogy őt abból soha senki. . . ki nem tisztíthatja” (39.). *A Philosophiának jótévkö befolyása a Státus és egyes Emberek boldogságára, s minden Haszna mellett is a tőle való idegenkedésnek okai* című székfoglalójában (Tud. Gyűjt. 1837. I. füzet, külön kiadásban is megjelent) Hegel filozófiája az egyik fő témája. Szerinte a filozófiától való idegenkedés egyik fő oka az újabb filozófusoknál „elhatalmazott. . . paradoxomania”, a „mély elmét affectáló homályosság vagy a Kapnosophia”, „a szerfelett szoros rendszeren való igyekezet – vagy a Systematismus”, s ezeknek részletezésénél elsősorban Hegelt veszi eljlesztő példának.

Vecsey fejtegetéseit fordulatok nyelve, s a sok szerzőre való hivatkozás tetszetőssége tette, melyeket nemcsak a közvetlen hallgatóság fogadott szívesen. Mások véleményének is hangot adott Szontagh, amikor a Figy. 1838-i évfolyamában Al-Kendi álnevén többek között azt állapította meg a székfoglalóról: „Igazán philosophiai szellemben írt értekezés. . . általában philosophiai literaturánk egyik legjelesbike” (377.).

Hazai hegelistáink a székfoglalónak a hegelizmus ellen indított támadását nem hagyták szó nélkül, sőt még előbb jelentkeztek ellenvetéseikkel a Figyelmezőben, mint Szontagh az említett dicsérrel. Szószólójuk, a Figyelmeztető akkori szokása szerint nem vezette meg magát, hanem a 23-as szám alá rejtette kilétét. A bíráló elismeréssel is adózott a „tudós szerzőnek”, de a többször is emlegetett jelzést, az írás irányzatát tekintve, nyugodtan lehet gúnynak is venni. Azt viszont már nem vette tőle jó néven, hogy olyan „igen könnyen törí el a pálcát Hegel philosophiája fölött”, s azt sem, hogy a könnyebb utat választotta ahelyett, hogy a különböző filozófiai nézeteket adta volna elő s bírálta volna meg rendszeres előadásban, azok alapján építve fel saját nézeteit. „De könnyebb a világ bohózatait túlságos képekben magának alkotni s ezeket kigúnyolni, mint a philosophia rendszereit fölszedni, és azokat okokkal elfogadni vagy elvetni, s romjain újat emelni”. Már pedig „Illyesmit várunk egy philosophiai tanító széket elfoglaló beszédőtől, nem túlságok fölhordását, s azoknak nagyon könnyű ostromlását” (Figy. 1837. II. 67.).

Ha volt is igazság ebben az ellenvetésben, a fogalmazás hangneme és leckéztető volta jogosan sérthette a Vecsey és mások önérzetét. Valójában ez a bíráló robbantotta ki a magyar hegeli pört, s készítette Vecseyt „Barátságos kérelmének” a megírására.

De ki volt Vecsey név nélküli kritikusa? Szerintünk szigeti Warga János kőrösi tanár, a hegeli pörben Vecsey első ellenfele. Warga szerzősége mellett szólnak a külső körülmények is. Rajta kívül még Tarczy jöhetne szóba, mert Taubner és Szeremlei, akik később a pörbe bekapcsolódtak, ekkor

még szerepet nem játszottak. Tarczy az Athenaeumnál volt érdekelve, neki ott jelentek meg kisebb cikkei. A Figyelmezőnek, Szontagh mellett, Warga volt a filozófiai szemléirője, s Szontagh e bírálattal kapcsolatban nem jöhet tekintetbe. Egyedül Warga marad hát az a kritikus, aki komolyan szóba jöhet, aki ebben az évben Fejér Györgynek két művét is ismertette a lapban Szigeti néven. Mellette szól az is, hogy a Vecsey székfoglalójáról írott kritikához csatolta egy másik kőrösi tanár, Fitos Pál székfoglalójának ismertetését is.

De Warga szerzősége mellett szól a stílus, a gondolatmenet és a kifejezési mód azonossága egyéb műveivel. Ebben az időben sokszor a szóhasználat maga is útbaigazító, hiszen a filozófiai műnyelv még erősen kialakulatlan volt nálunk, s egyes fogalmak más-más formában jelentkeznek írónknál. Ilyen árulkodó szó a bírálatban a „tetteleges” is „tényleges” helyett, s ez a szó Wargára jellemző. Azonos kifejezéseket is találunk a bírálatban, illetve Schaller Hegelt védelmező munkájának ismertetésében, amely Warga János aláírással a Figyelmező 1837. II. 25. számában jelent meg. A bírálat Hegel ellenfeleiről azt állapítja meg, hogy „dualismusaik által ellen tévén istent a mindennek, üres eszményileg alkoták azt, midőn Hegel reális ismeretre akar vezetni” (68.). Ugyanezt a gondolatot említi Schaller munkájának ismertetésében is: Hegel ellenfeleinek dualista álláspontja szerint „isten és világ ellenzetben tétetnek egymással. . .üres eszméken, és nem tartalommal kezdvén a philosophálást” (393.).

Vecsey csak az alkalomra várt, hogy megtorolja Wargán a kapott sérelmet, s személyes sértődéséből fakadt az a kíméletlen hangnem is, amellyel az egész pör folyamán ellenfelét támadta. Szeremlei se volt világosabb értelmezője Hegel tanainak, mint Warga, de vele szemben kezdetben Vecsey még túlzottan is kíméletes volt Warga rovására; csak később változtatott álláspontján Szeremleit illetően, amikor Debreceni Imre néven a Tud. Gyűjt. 1841. VI. füzetében Szeremlei „Az új philosophia szellemvilági fejletében” című munkáját ismertetette.

Hogy ez a bírálat is Vecsey munkája, azt részben igazolja a „Debreceni” név, a kritika szerzőjére jellemző hangnem, s annak hangoztatása, hogy a hegeli filozófia tudománytalan, természettudományos megállapításai kivétel nélkül olyan értékűek, mint a bolygókról szóló hírherdtté vált tévedése. Vecseyre vall egy jellegzetes szó is, mely a kor magyar filozófiai irodalmában másutt nem található, csak az ő székfoglalójában: a galimathias. Vecsey szerzőségét erősíti az is, hogy a folytatás a Tud. Gyűjt. VII. füzetében már V. jelzéssel látott napvilágot, s ezzel, a kezdőbetű megadásával, a bíráló ki is lépett az ismeretlenség homályából.

A visszavágásra jó alkalmat adott Vecseynek maga Warga is Schaller munkájának sikertelen ismertetésével. Warga írása higgadt mederben indult, de amikor elvi kérdésekre került sor, illetve a Hegel-ellenes vádak visszaverésére vállalkozott, egyre inkább belebonyolódott a formai nyelvbe, s homályossá vált fejtegetése is. Mindez jó alkalom volt Vecseynek, hogy kiszemelgetett, olykor esetlen kifejezéseibe belekössön, s azokkal kapcsolatban kérjen „barátságos” felvilágosítást a Hegelt követőktől.

Vecsey 1838-ban megjelent „Barátságos kérelmével” indult meg hát az az összecsapás a Figyelmező és az Athenaeum hasábjain, amely rövidesen a hegeli pör nevet kapta. Szontagh 1839-ben megjelent Propylaeumában már ezt az elnevezést használta az egyik jegyzetben (287): „A magyar hegeli pört megindítva lásd az Athenaeum 1838-ki I. köt. 21. számában”. Nem valószínű, hogy ezt az elnevezést ő maga találta volna ki.

Vecsey a pör megindításában jó taktikusnak bizonyult. Nem névhez szólóan, s főleg nem a hegeli rendszer főkérdésére nézve, hanem csak általánosságban kért a hegelistáktól felvilágosítást bizonyos vitapontokat illetően, melyeket mind Warga Schaller-féle ismertetéséből idézett, s amikre a felvilágosítást közvetlenül Wargától kellett volna kérnie. Hogy még jobban elterelje a gyanút arról, hogy „barátságos kérelmét” személyi sértődés váltotta ki, a hegeli filozófia egyes tételeinek kipellengérezését nem is Wargánál kezdte, hanem Tarczy Lajossal. S amikor Wargára terelte a szót, illetve a Schaller-féle ismertetésre, még meg is dicsérte a szerzőt, mint aki ebben az ismertetésben „Hegel értelmét röviden ugyan, de talán legrendszerezesebben s világosabban adta elé. . . a Figyelmező 1837. második félvévi 25-dik számában” (Ath. 1838. I.323.), viszont Warga ferde Hegel-értelmezését állította a vita központjába. Ez magyarázza a hegeli pör tartalmi sivárságát, mert amint Warga egyre jobban belevész a saját maga által létesített buktatókba, a pör is egyre inkább személyeskedéssé fajul, ahelyett, hogy tárgyi és lényegbeli tisztázásra vezetett volna.

Mindezért a felelősség Vecseyt terheli. Őt személyében érte sérelem, s emiatt a pör folyamán a hegeli filozófia tisztázását láthatóan csak ürügynek tekintette.

Másfél évtizeddel ezután Toldy Ferenc úgy látta, hogy „a hegelizmus csataterévé irodalmunk mezeje semmiképp nem lehet” többé, miután azt „Vecsey József az Athenaeum küzdő homokján győzedelmesen levívta”. (Új Magyar Múzeum, 1854. I. 442.) Vecsey győzelme azonban nem volt végleges: Erdélyi János fellépése éppen 1854-ben hegeli szellemben nyitott új távlatot az egész magyar filozófia fejlődése számára.

†Horkay László

Karikás Frigyes pályakezdése

Karikás Frigyes a köztudatban szinte kizárólag csak mint a 39-es dandár írója él. 1957-ben megjelent s mindmáig legteljesebb elbeszéléskötetéből,¹ valahogy csak a Tanácsköztársaság népi hőseit: Korbély Jánost, Kőműves Papp Istvánt, Nagy Józsefet, Petri Koczka Pétert felvonultató novellák keltettek figyelmet. Hatásuk azon is lemérhető, hogy felhasználásukkal rövidesen filmet² is készítettek, amelynek tisztes közönségikere volt. E kötet és a film azonban szinte protokollárisá merevítette Karikás írói képét. Elbeszéléseinek későbbi válogatással³ az íróknak mind ezt a tanácsköztársasági arculatát hagyományozzák tovább.

Pedig vannak Karikás életművének egyéb rétegei is, amelyek legalább olyan izgalmas, vérbő alakokat vonultatnak fel, mint a tanácsköztársasági ciklus; s a bennük felmutatott életanyag szintén egyedülállóan izgalmas, egyéni módon ábrázolt, sajátos világot von be az irodalmi ábrázolás közegébe, ami megkülönböztető helyet biztosít írójuk számára huszadik századi prózánk szocialista vonatlatában.

Az alábbiakban – az utóbbi két évtized bibliográfiai kutatásaira támaszkodva⁴ – Karikás pályakezdését kívánjuk bemutatni, közvetlenül a Tanácsköztársaságot követő időszakban keletkezett írásai tükrében.

Novella – fogadásból

Első novellájáról egy hangulatos visszaemlékezésből értesülhetünk, amely az *Igazság* című kassai riportlap 1932-es évfolyamában található.⁵ Szerzője, György Ferenc érzékletes vonásokkal eleveníti meg Karikás munkaszubonyos, muszkacsizmás alakját; csontos fiatal barna arcát, dús fekete fűrtjét és sötétkék szemét, amelyben „a nyughatatlan viharadár pillantása lobogott”.

„Akkor 1919-et írtunk” – mondja.

Kárpátalján, Ungváron dolgoztak. György – a helyi *Munkás Ujság* szerkesztőjeként, Karikás mint pártösszekötő, aki a csehszlovák köztársaság e keleti pontján tartotta a kapcsolatot a KMP és Szovjetoroszország között.⁶

¹ KARIKÁS Frigyes: A járatos ember és más elbeszélések. Bp. 1957. 355 l.

² A Tanácsköztársaság 40. évfordulójára készült film forgatókönyvét DARVAS József írta, rendezője MAKK Károly volt.

³ L. Válogatott elbeszélések. Bp. 1959. 219 l. (Diákkönyvtár.) – A harminckilences dandár. Bp., 1959. 102 l. – A harminckilences dandár. Bp., 1960. 230 l. (Kincses könyvek.) – Bérci férjhez megyen. Bukarest 1963. 181 l. – Korbély János. Bp. 1967. 68 l. (Képes regénytár.)

⁴ BOTKA Ferenc: A csehszlovákiai magyar nyelvű szocialista sajtó irodalmi bibliográfiája 1919–1938. Bp. 1966. 376 l. – Uő: A franciaországi magyar nyelvű kommunista sajtó irodalmi bibliográfiája 1924–1944. In: „Jöjj el, szabadság!” Szerk. SZABOLCSI Miklós és ILLÉS László. Bp., 1967. 551–604. – KOVÁCS József: A szocialista magyar irodalom dokumentumai az amerikai magyar sajtóban 1920–1945. Bp. 1977. 421–427.

⁵ gy. f. Találkozásom Karikás Friggyessel. *Igazság* (Košice) 1932. aug. 6; 32. sz.

⁶ A *Munkás Ujságról* I. SÁNDOR László: Az ungvári *Munkás Ujság* szépirodalmi anyaga. MKsz 1974. 164–168.